

Roșu de August

De purpură, de sînge, în miez de August ard
Cu flăcără nestînsă eroic trandafirii,
Iar focul lor de glorie se-naltă în stîndard
Și-n dimineața nouă îl mîngie zefirii

Simțim zvicnind în inimi același roșu cald
Ce-l poartă-acum năvalnic arterele cetății,
Un roșu pur și tinăr ce se revarsă-n fald
Să-mbrățișeze-n flumuri ostenii libertății.

La Mărășești, la Plevna, Călugăreni, Rova,
Din piepturi, libertății-i făcură trunic scut,
Iar singele din glie azi țării-i curge-n vine
Și-n inimă-i trăiește - Soldat Necunoscut.

Ilie Bădicuț

În August

În august am ales
dumnezeu de a deveni
lumină în lumina patriei.

În miezul cuvintelor
copii - geană de cîntec
pentru eternitate
și-n ochii de cerb
se ogîndesc eroii neamului.

Patruzeci și unu de ani
adunați în mînunchi
străjuiesc intrarea
în anotimpul fierbinte
al libertății noastre.

Mircea Cristea

Portret de țară

Lingă izvorul fîntinii ne-ncupte
văd scutul carpatic în plină întemeiere,
văd cîmpurile cu rodest sămînța timpului
înmulțind toamnele sfîrșite-n sărbători,
văd Dunărea - vechi hotar de nădejde
cum păstrează statornicia
vibrând cîntec pentru luptele
ajunse pe țărîmurile ei,
văd milioane de oameni cum adună pas
fraged

în culorile împlinirii

Aici, lingă izvorul ne-ncupt
văd cum pămîntul meu primește istoria
cu suflet de pășune,
simt că exist în toate,
pătrund cu soarele
în lucrurile Casei mele.

Ioana Sandu

Țara în August

Țara în August - semn de vreme bună -
Cerule se sprijină pe umeri de Carpați
Un freamăt se simte în vatra străbună
Și-o boare de zîmbet adie-ntră frați.

Țara în August - zbor și cutezanță -
În brazda veacului, sămînța vieții
Neamu-mbrăcat în stria de speranță
Bea roua din paharul dimineții.

Țara în August - fluviu de sudoare -
Cîntec cu prunci pe umeri urcă-n jind
Aceași eră de lumină și de floare
Poemul împlinirii scriind.

Nicolae Nicolae Dimbovițeanu

Desene de Marian Avramescu

Părinte, Om și Comunist

Cînd treci suav prin floarea unui măr,
o tainică răcoare te-mpresoară,
Parcă s-a face fructul adevăr
de dragoste curat pentru țară.

De pîrg de stea și de subțire rouă,
de cîntecul zorilor prin munți,
Se mai despica apele în două
din fragedă pruncie în părinți.

Iar toate acestea vin din vilvaite
de suflet luminat de-avînt plener,
cu numele de CEAUȘESCU NICOLAE,
Părintele și Omul exemplar!

Pecetea Victoriei

Deasupra mea, culorile Patriei,
pecetea victoriei
suprapuse ca un nimb
în cunună solară...

Orele calme
ieșite la marginea timpului
devin iluminări
în cuvintele istoriei;

Acest buchet
în care înflorește papetele
este trăirea supremă
a dăruirii...

Deasupra mea,
culorile Patriei,
curcubeu neașfințit
în care oamenii se contopesc
în efigii de aur.

Ion Căliman

Sărbătoare

Copil răsărit, amintirea,
imi tot cere ziua-n care
am prins pasărea cea albă
și-am zburat cu ea în zare.
Nu e chip de aminare,
Cîntul s-a jucat cu ceru-n zori
Vintul s-a intrat ziua-naltă
printre flori

Steagurile stau de pază
slobozind urale-n spații...
Nu e chip de aminare
Pasărea știe să zboare,
și s-aprindă constelații.

Valeria Deleanu

„Avem, într-adevăr, opere literare, artistice minunate. Avem poezii minunate, care și astăzi inarpează. Cînd le citești, simți că într-adevăr, ele spun ceva, au un mesaj, constituie un îndemn de a sluji patria, poporul, de a face totuși pentru libertatea și bunăstarea sa. De ce oare unii - puțini la număr - spun că se pot inspira mai bine pe alte meridiane? Leonardo da Vinci spunea, legat tocmai de asta, că, atunci cînd poți să bei apa din izvor, să nu mergi la ulcior. Oare izvoarele munților noștri, limpezi, nu pot să-i adape și pe aceștia care se uită la Occident? Oare strămoșii și părinții lor nu din izvoarele acestea s-au adăpat cînd i-au făcut? Obligația lor este să bea din același izvor ca părinții, ca strămoșii lor, să nu fugă spre alte izvoare sau la ulcioare, chiar dacă sînt poleite. Numai o literatură care își trage seva din izvoarele poporului nostru, din forța și vitalitatea poporului nostru, din construcția socialismului va fi o literatură viabilă, va rămîne și va deveni o literatură cu adevărat clasică”.

NICOLAE CEAUȘESCU

CÎNTAREA ROMÂNIEI

O viziune transilvană

nu trebuie să fie (Editura Albatros, 1984) de Ion Horea, cuprinde o selecție a celor mai reprezentative poezii ale autorului și expresie a spațiului transilvan, această antologie urmează un fir tematic unitar, ilustrînd în mod sugestiv creația celui care a scris un *Cîntec de dragoste pentru Transilvania*. Datorate fără îndoială originii ardelenice a autorului, caracteristicile poeziei lui Ion Horea o apropie de lirica tradiționalistă a românilor de peste munte, între care se situează ca exponenți Octavian Goga și Lucian Blaga. Acest tradiționalism este explicabil, firește, în condițiile specifice ale spațiului ardelen, unde lupta pentru păstrarea specificului național românesc a îmbrăcat aspecte particulare. Vizibilitate și în creația poetică, această păstrare accentuată a spiritualității etnice se manifestă în descrierea și asumarea unui spațiu arhaic propriu, înțeles ca loc de naștere și desărușare a existenței individului și colectivității, care acesta o reprezintă. De aici provine interesul pentru cadrul natural propriu, apariția elementelor arhaice văzute ca păstrător și continuator al ființei naționale, atitudinea morală în fața lumii și a vieții, matrița al cărui sigiliu este o marcă a individualității distincte, specifice.

Această permanență a tradiționalismului în poezia transilvană apare și în creația lui Ion Horea prin cîteva atribute definitorii. Care sînt acestea? Atitudinea etică sobră, lipsită de imagini izbitor, scocante, este una dintre primele observații ce se pot face; autorul se consideră a fi nu altă o personalitate înediată, un artizan al propriilor sentimente, ci un purtător de cuvînt al comunității reprezentate aici printr-un spațiu geografic distinct.

Cadrul fizic descris este unul al universului rural: orizontul astfel delimitat configurează un spațiu natal ale cărui coordonate sînt înțelese cu necesitate. Oamenii, satul, natura, anotimpurile sînt asumate într-întreg se înglobează unui univers originar. Acestă consangvinitate a oamenilor și a locurilor face ca descrierea să nu fie exteroară, ci și cum poezia ar fi un privitor al acestei lumi, ci o parte a întregului pe care îl zugrăvește. Natura funcționează asemenea unei matrițe al cărui sigiliu este o marcă a etnicității, un „simbol etnic”.

De aceea, transparența și anume euforie a lumii naturale, care provine din sentimentul pe care îl trezește rezășirea și identificarea individului cu un cadru propriu, aproape personal, de care este apropiat prin legăturii străvechi și adînci.

Germinările primăverii și opulența autumnală se înscriu în aceeași serie a poeziei naturii, alcătuiind un fel de pastorală a cîmpiei transilvanice. Timpul este și el o existență apropiată de om, anotimpurile succedîndu-se peste natură și peste ființa umană deopotrivă. Este prezentă uneori o aparentă sălbăticie a locurilor, care ascunde involuntarile profunde ale fertilității și germinății perpetue: „ființa naturală” și ființa „etică”, cu aspectul său arhaic, prin venicia naturii poeziei înțelegînd veșnicia neamului.

Perspectiva rustică denotă indiscutabil o tonalitate aspră a limbajului, care exprimă sentimente adînci, grele de sensuri. Reîntoarcerea la lirica acestuia revine la tema și motivele îndelung înfîntate, care sînt unele, ale clasicismului latin: poezii horatianizează în spiritul Ardealului. Asociată în chip firesc cu aceea a lui Ion Pillat (desi acela - muntean din Arșez) prin atmpferă robustă a pestelului și prin apelul la clasicitate, lirica lui Ion Horea marchează o etapă nouă a poeziei de factură tradițională. Inscrinduse în lungă serie a exemplului moral prin caracterul eticist, moralist ce aparține liricii ardelenice, creația sa se detașează vizibil de model. Putem vorbi astfel de un neo-traditionalism al poeziei lui Ion Horea în măsura în care personalitatea autorului reformulează vechile subiecte și stiluri de acest fel.

Originalitățile nouă, vocea poeziei realizată prin intermediul creației sale lirice un imn al unității în creația „românească” colectivă multimilenară. Este aceasta, încă o dată, o mărturie a profundului sentiment național ce caracterizează sufletul românesc.

Valentin Uban

POEZIA TEMELOR FUNDAMENTALE

Vocația epopeică

fixat într-o vechime fabuloasă, Ion Gheorghe pleacă de la o absență; epopeea se hrănește dintr-un sistem mitologic ce se cuvine recuperat prin invenție, amalgamînd cunoașterea și simțirea. Cercetările sale, convocînd talentul care-i susține intuițiile, vorbește de temeritatea unui poet ce și urmează drumul, aprofundîndu-se în mitologia substratului. Nu am căderea de a discuta coeficientul de științificitate al strategiilor ipotetice din „Cultura zburătorului”; poetul însuși, aruncînd mînșusa, își dorește a stîrni acum, prin *Scripturile*, o inițiativă calificată, adăugînd cărții aparatul trebuincios, concentrat în *Note și explicații*.

Prin *Scripturile*, volum însoțit, deschizînd ciclul *Căzările hiperboreice*, Ion Gheorghe face în condiții speciale (privire intensă, lumină estompată, mărirea imaginii, dublare cu ajutorul oglinzii), o lectură în toate direcțiile a monedelor vechi, descoperind suite imagistice riguroase, pictograme, într-un muzeu de semne. Poetul-nușimat, transferă vizionarismul în regim științific; discursul său, rod al indeletnicirilor serioase și fanteziei zburdalnice îmbracă haina strîmtă a prețiozității științifice. Monozile sînt tablele - va spune poezii; dar a descoperi la Ion Gheorghe „eroarea științifi-

că” înseamnă a face o lectură inadecvată. Iată, de pildă, ce citim în nota 28: „astfel de inscripții ce se află în aria traco-daco-getică, trebuie considerate ca formule magice cu nici un înțeles imediat; avînd doar menirea să constituie o bază de incitație și inspirație pentru inițiativa și interpretarea aspectelor diverse ale cultului și misterilor”. Incit, citindu-l pe Ion Gheorghe (care rechemă în memorie acel eredo quia absurdum) nu e cazul să aşteptăm confirmările savanților; însă e obligatoriu să căutăm poezia.

Invierea unei lumi mitice, sarcină pe care Ion Gheorghe și-o asumă, obligă la un text total: un fel de enciclopedie (firește, poetică) risipită în negurile începuturilor, amestecînd animismul, totemismul, funcția magică, sacrarea a discursului și apăsînd pe pedala mitizării; mitul înseamnă cunoaștere și *Scripturile* vor fi o epopee gnoseologică. Invenția onomastică lucrează febril, poetul închipuie biografii pe sveni onomastice, alături de cei doi protagoniști Decianus și Zarne Ahrestos (ultimul, prins într-o terifiantă multiplicare a ochilor, incit „din toți ochii plîngere”, acoperit fiind cu „ajul-

Adrian Dinu Rachieru

Continuare în pag. a 4-a

Cîmpia eternă

puțin sint poezii care și-au făcut o perioadă a autorului impresionează prin coerență și înțelegerea personală a viziunii, prin modul original în care îmbină tradiția substanței cu modernitatea expresiei. Scenariul liric, desfășurat pe orizontala sonoră sacrală a Cîmpiei eterne, topește în retorica sa sonorități folclorice și eresiuri incoerente. Metaforele transmise parăc efortul milenar al muncii agrare, încăpătînarea umană de a învinge „potopul de ierburii”. Simbol al efortului sistemic, poezia autorului aspiră la categorial, la idee folosindu-se de concretețea brută a materiei. Aproape fiecare poem e o parabolă a vieții și a morții în decor sibial. Pietra, nisipul, bolovanii, pămîntul alcătuiesc inventarul teluric al poeziei, toposul existențial în care pînă și ceata e „noroiușă”, strivitoare prin materialitatea ei compactă. Formele pămîntoase apar ca o marmă primordială, se repetă la infinit precum deaurile din picturile lui Horia Bernea, expresive prin însăși monotonia lor obsedantă. Cîmpia e un spațiu al genezei continue: „e prea vîrtos pămîntul, la fiecare pas / din carnea lui țîsteste un copil”. Ca la orimivivii filozofic, pămîntul este la George Albiou substanța primordială, „apeilonul” onto-

periodă a autorului impresionează prin coerență și înțelegerea personală a viziunii, prin modul original în care îmbină tradiția substanței cu modernitatea expresiei. Scenariul liric, desfășurat pe orizontala sonoră sacrală a Cîmpiei eterne, topește în retorica sa sonorități folclorice și eresiuri incoerente. Metaforele transmise parăc efortul milenar al muncii agrare, încăpătînarea umană de a învinge „potopul de ierburii”. Simbol al efortului sistemic, poezia autorului aspiră la categorial, la idee folosindu-se de concretețea brută a materiei. Aproape fiecare poem e o parabolă a vieții și a morții în decor sibial. Pietra, nisipul, bolovanii, pămîntul alcătuiesc inventarul teluric al poeziei, toposul existențial în care pînă și ceata e „noroiușă”, strivitoare prin materialitatea ei compactă. Formele pămîntoase apar ca o marmă primordială, se repetă la infinit precum deaurile din picturile lui Horia Bernea, expresive prin însăși monotonia lor obsedantă. Cîmpia e un spațiu al genezei continue: „e prea vîrtos pămîntul, la fiecare pas / din carnea lui țîsteste un copil”. Ca la orimivivii filozofic, pămîntul este la George Albiou substanța primordială, „apeilonul” onto-

Alexandru Horia

Continuare în pag. a 7-a

Spațiul natal

despre George Pituț s-a scris destul de mult și profilul său poetic pare a fi statornic fixat pe două coordonate esențiale: un expresionism de descendență blagiană și, probabil, tot prin Blaga, o renviere constantă, programatică s-ar putea spune, a unei atmosfere arhaice, a unor lito-tempore care sedimentate în inconștient, sînt originea stărilor contemporane. În cînd de la debut, poetul așază contopirea extatică în elementar. „Să mă pot contopi cu pămîntul / dat în paza mea pe depîn / De-aici așa putea trimite cetăți / versuri / (...) v-aș putea scrie cîte o furtună / (...) Și-mi plac fulgerele / ce-mi joacă aerul la un pas, / vuet primordial...” Starea poetică este în egală măsură expresionistă și folclorică. Poetul se constituie în intermediar dintre semenii săi și cosmos; astfel, el este un ales, exprimînd într-o altă tonalitate vechea temă a geniului: „dar noaptea cînd / înfășur pămîntul cu suflet / și-i mîngîie înțelepciunea mută, / (...) îl simt pe jumătate / multumit / că poate privi stelele / prin mine”. Registrul tematic pe care poetul îl înțelegează însă cu abnegație, este arhaic, în ideea configurării într-o sintaxă modernă, a unui univers mitic. Spre exemplificare, iată aceste versuri ce atestă transcenderea stării de dezrădăcinare, exprimînd fulgurant legătura superei cu spațiul vechimii. Cînd norii cad / pe dealul satului meu / în Ardeal / și putrezesc butucii roșii / la carul tras cu bivoli, / tata adoarme coasa / într-o clăie de fin, / mama-și îngroapă / capul cărunt în fuioare...” Accederea în universul primordial se realizează cum e și firesc, prin regresione temporale: „Și mai ajung din cînd în cînd / să mă

sui / la casa părinților mei din păduri / Sfîntii au muceții în icoane...” Umanitatea însăși are sentimentul vechimii. „În satul meu fiecare om povestește / că strămoșul său / a fost împărat / și soția aceluia / era o zeiță din Dacia veche.” Oamenii trăiesc ca zeii, sau mai exact, ei sînt (lingă) zei. „La nunți e petrecere / ca la orașele zeilor”. Poetul aude prelung ecoul începutului de lume; el este un inițiat. „Și le aud cum cad în suflet / ca în copilărie / în peștera din satul mamei, / cînd slobozeam un bolovan / și-a doua zi / încăl-mai auzeam căzînd.” El aude „cum putrezesc dealul” (ecou sintactic blagian) și este numai „un strigăt / rupt dintr-o gură-n alt mileniu, / cînd mă înundă fără urmă, / puhoaiete materiei...”

Aproape peste tot se fac auzite variații pe aceeași temă. Confundarea omului cu cosmosul, cu zeii, într-o armonie primordială; universal ascultă de alte legi spațio-temporale, iar piura-lirică agravitațională sugerează oximoronice încercenirea: „...Părinții cred mai mult / în grînzile de lemn, / în bolovanii strînși / la temelia casei / în ciuții care stau, de pază, / e-atîi de-aproape soarele / că poți să-l torni pe pline / ca miera dintr-un stup, și te prieie-ținea mai trăiește / între un om și dealul / pe care-l duce-n spate, / dar noaptea groaza umflă / peretii pînă crăpă, / o piine injunghiată, / încet se face lemn, / și îi aud cum cheamă / o bufnătură surdă / să ne azvîrle-n cer” - astfel încît, poezia însăși, rostirea se constituie în ritualuri prin care miturile devin

prezente. Și mituri în sensul concret al termenului este poate, mult spus, căci în realitate, - învecinat monocordiei, - poemul lui Gheorghe Pituț exprimă iar și iar, obsedant, o atmosferă arhaică, un aer incertitudinal sau abia mișcat, în imperceptibile vibrații. Ioan Alexandru procedează astfel, dar el recuperează o istorie concretă, palpabilă, într-o revărsare de retorism solemn. Solemnitatea ar putea fi nota lor comună, numai că, la Gheorghe Pituț, concentrarea expresiei, - fără a atinge elipticitatea, - este calea de acces în spațiul poetic care îl este propriu. Gheorghe Pituț își rosteste poemul, de cele mai multe ori înconfundabil, căci tensiunea lirică se realizează în armonii grave, cadentînd falnice mișcări de ere umane. Poate aici este marea originalitate a poetului: accentul pe amplitudinea umană, nu pe aceea geologică. „Acum imi dau mai bine decît oricine seama / ce arhetip e tata și ce durere, mama, / ce-adine izvor în frate, ce riu de lacrimi sora, / voi da eu poate seama de viața tuturora; / decît oricine-mi pare căs cel mai vechi părinte / (...) decît oricine știu eu mai bine un cuvînt / ce ne ținu de frazeți în poala lui - pămînt, / (...) cînd ard în brațe-mi puii ca focurile sfînte / în capul meu istoric se leagăna morminte, / de-aceea-mi dau mai bine decît oricine seama / de ce vechime-lăta și suferință, mama, / ce-adine izvor - un frate, ce riu de lacrimi sora, / imi dau eu bine seama de viața tuturora”. Spațiul vital al lui Gheorghe Pituț este acela arhetipal - și, dacă s-ar fi născut înaintea lui Blaga, el ar fi spus: „Eu cred / Că veșnicia s-a născut la sat”.

Cristian Florin Popescu

Continuare în pag. a 6-a

ANUL DE CERC

acum, după atîta ani de la sfîrșitul războiului, își dădă și mai bine seama că tocmai acțiunea independentă a întregii armate și a întregului popor din clipa decăderii insurecției asigurase victoria acestuia, succesul răsturnării dictaturii antonșciene, al întoarcerii armelor împotriva nemților și al angajării operative și totale a țării în războiul antifascist. Acestei independențe de acțiune se datorase intrarea imediată în luptă a unităților noastre de pe granița de vest și linia Dictatului de la Viena, într-o vastă operațiune de oprire a invaziei primului val al trupelor germano-horthyste, de acoperire a saltilui trupelor române peste munți și afiture a trupelor sovietice în Transilvania. Și tot ei, în-ceptul unei bune colaborări, încheiate „din mers”, cu noi aliați, în lupta comună, răzunătoare, împotriva Germaniei hitleriste. Ea corespundea într-un tot interesului suprem al nației din acel moment, căci cine poate uita avîntul și setea de dreptate cu care trupele române trecuseră granița odiosului Dictat, delirul sate-lor eliberate care le lăsează înaintea de pîine și sare, cu steaguri tricolore și flori, în frunte cu bătrîni grîbivi și preoți cu miștile pe crucile de la piept, care apucaseră și cealaltă Mare Unire din 1918, cu femei și copii vîrșind lacrimi de dor și bucurie? ... Dar și lucrul acesta a trebuit să-l plătim cu prea mult sînge! ... Se întunecaseră gîndurile și cîinele mirii nemulțumit pe veranda de afară... Se întoarse astfel iarăși în timp, de data asta la toamna eliberării depline a Transilvaniei!...

aurel mihale

de pe creastă — obeliscul ar fi trebuit să fie de zece ori mai înalt, să se vadă din la zece de kilometri, dacă s-ar putea din toată Transilvania. Treărisse, căci generalii isăseră din minutul acela de reculegere, ridicind aproape toți în aceeași clipă palmele zăbrite și îmbrăntirile timplice încrunțite, pentru sauit... Apoi totul se petrecuse pe neașteptate, într-un gest spontan, cărîia nici ei nu-l rezistase... Mai întîi Grigore Boteanu — care comandase aici cel mai fâlnic regiment, cel cu care plecase în 1940 de pe granița de vest și la a cărui comandă se întoarse imediat după succesul insurecției din August, cu rînd să ajungă în fruntea aceluiași unități din nou pe linia vechilor borne de hotar de dincolo de Carși — ieșise

diviziei sale: peste 100 de ofițeri, 60 de subofițeri și 4363 de soldați... Și-n timp ce lui Grigore Boteanu, increment ca o piatră, ochii îi se zăbeau nestăpîniți în lacrimi, generalul Ionas-cu își lăsase capul mare și rotund în palmă, șoptind... „Vă mai amintiti, domnule general, cum unii au îndrăznit să spună că soldații noștri ezitaseră să ia dealtul cu asalt? ! Doamne, ce stiau ei ce însemna atunci pentru noi Ardealul, că soldații noștri ar fi ros dealul acesta cu dintii, pe dedesubt, numai să ajungă mai repede la granița noastră de vest? !”

Oare, cum ar fi putut să uite? ! În cite nopți nu retrăise acest tulburare moment al bătăliei de pe Mures, din septembrie 1944! După ce în chiar noaptea insurecției fusese chemat de la Focșani de noua conducere a armatei, la Secția de operați-a Marelui stat major, el se ocupase tocmai de organizarea și desfășurarea bătăliei pentru eliberarea Transilvaniei, succesul insurecției rîta dezlănțuită fiind aproape asigurată de „Comitetul militar” care o pregătise. Privirile lui, deci, se îndreptaseră dintr-un început direct spre granița de vest și linia de demarcație a Dictatului de la Viena care tăiașe Transilvania, piezis, în două. După primele lupte de acoperire a granițelor, fuseseră și desparte, inegale, dar în-cununate de succes —, duse de unitățile de grăniceri și esaloanele subțiri ale batalioanelor de recruți din zonă, cu primele elemente germano-maghiare, ațitate de-o ură răzunătoare, era de așteptat o rapidă ofensivă a grosului trupelor fasciste invadatoare pe toată linia frontului, imensă, de la Dunăre spre nord, pe toată granița băntăeană, și apoi spre est, pînă la munții Apuseni, iar de aici, pe la nord de Mures, pînă la Carpații Orientali. Și-n timp ce insurecția încă se desfășura, atît la București — cit și în toată țara, cea mai mare parte a armatei române începuse deja afluirea dincolo de munți, în întimplinarea cotropitorilor. Tocmai stîind că armata era însă în mișcare spre aceste noi poziții din Ardeal, iar cea sovietică în curs de desfășurare în toată cîmpia Munteniei și spre trecătorile Carpaților, comandamentul germano-maghiar fuseseră o ofensivă turbată cu forte mult superioare, între care puterice unități blindate, atît dinspre vest, spre Timișoara, Arad și Valea Muresului, cit și dinspre nord, de dincolo de Muresul mijlociu, cu sarcina de a pune stăpînire în prima săptămîni pe toate trecătorile Carpaților, iar în a doua, de a se re-țansa pînei, spectaculos spre București... O primă idee a unora de la Marele stat major, îngrijorati de forta reală mult superioară a in-vadatorilor, fusese aceea a ocupării trecătorilor de către armata română și organizarea acestora în apărare, în munți, pînă la sosirea trupelor sovietice... „Nu! Sărisse el, Prodan, aproape speriat. De ce să-i lăsam să ajungă la trecători? De unde ideea asta, să ne retragem ca să-i putem aștepta mai „comod”? Nu! Trebuie să contraatacăm imediat, de peste tot, cu tot ce avem, așa cum am făcut în clipa insurecției, cînd țara era plină de neamuri, într-o și mai legală și fuseseră înfruntare, dincolo de Mu-șu. Cum după 18 septembrie 1944, începuse să apară și în zona frontului de aici primele unități sovietice, a căror nesfîrșită scurgere prin trecătorile Carpaților, și dinspre est și dinspre

din rînd și o luse cu pasul lîns drept înspre apă... Apoi se desprinsese și generalul Costin Ionas-cu — fostul comandant al diviziei care reușise în efort, aproape spulberată, să ajungă pe creastă și să zămăie dealul din miștile nemților — și o luse și el, parcă grăbit să nu rămîna prea mult în urmă, în același pas al valului, cînd se lăsa de pe malul rîului, înșă, se opriseră amîndoi, întorsi spre grupul generalilor, așteptîndu-l cu recunoștință și pe el. Gestul fusese nu al unei împiorări la-cite, ci al unei demne și îndatorate chemări la o rîrte întîlnire a lor, de la care, poate mai ales el, Prodan, nu putea să lipsească. ! Ajun-șese astfel din urmă și se pierduseră tot trei în lăstăris. Dacă n-ar fi fost apă, care curgea acum lînsită și limpede, potopită de soare, ar fi tînut-o drept, pînă pe celălalt mal, și-ar fi încercat poate, cu slaba lor putere, să urce pe-rețele abrupte al dealului pînă la obeliscul de pe cea mai înaltă cotă. Așa se opriseră la margi-ne rîului, unde, pară dinainte înțeleși, se lă-șaseră într-un genunchi, cu capetele albite acum aplecate și pâlăritte, atît de nepotrivite pentru ei, în miștile... ! Și amintise, desigur, cum, după bătălie, Grigore Boteanu rămășese cu o umbră de regiment, abia încheind schemele a doua batalioane din resturile celor patru, cu care începuse forțarea Muresului; și cum Costin Ionas-cu raportase îndurerat, la sfîrșitul acestei cîmplate bătălie, cutremurătoarele pierderi ale

dan rotaru

Invocație pentru Ovidiu

Să-aveți să cazi, fără să te lovești de colțul ceții care-n noi se-ntinde, copilul meu frumos ca în povești, lumină care nu se poate vinde.

Să știți ce gust o merele pe ram, căci repetindu-l, gura li-l trădează. Și-ntr-un tîrziu, să poți privi senin cum viața mea pe umeri și se-apează.

Protocol

Uite, apune soarele dincolo de viața mea, pe care-o lovești ! E ora cînd Ovidiu repacă visele și unge mecanismele cerești.

Nu știu ce simț mi se deschide spre-o primă muntele, seară de seară, dar voi repeta acest protocol, fără să mi se ceară.

Madrigal de toamnă

Auzi cum vine toamna, mai blîndă ca orîcînd, purtînd în orice frunză un tren de poezie ! Eu te adun în palme, cum te adun în gînd, incipîndu-ți mersul din vis și gingășie.

Te-ascunde iarăși ploaia de ochii trecători ; spre-o nouă vîntură iarăși un anotimp te poartă. Grădiniile din lume te mîngie cu flori, cu florile, în toamnă, avem aceeași soartă.

Trec păsări pe deasupra, pierzînd din aripi ploie. E liniște în lume și-n anotimp stăpînit. Door vîntul poate trece, ca gîndul, printre noi, cînd ne-nădreptăm spre toamnă tîndu-ne de mină.

Ca în povești frumoase, departe cad ninsori. Deschide larg ferestre, să intre toamna-n casă ! La tîrmul tău, o dată, ca de atîtea ori, să lumineze marea, în seri tîrziu, mai lăsa !

Cimpie

Cine mă ară cu privire, gîndind o recoltă bogată, de parcă aș fi o cimpie nicînd nicînd deartă ?

Cine mă doare în somn, cine-mi străbate, plîndu-mi-l, gîndul curat ?

Pe hărtiile lumii se poate construi orașul uitat.

Joc de dragoste

Să drămuim destinul de-a ne-ndoi de noi și să-i schimbăm decizia gospodarului, ce știe din trupul nostru-a face un repetat altor pe care-l surpă, tandru, mereu, în veșnicie !

Și surferind de boala lumii din cuvînt, să ne dăm fel la ușa poemelor necrise în estepărea clipei cînd bobul din pămînt va exploda-n recolte de visuri sau de vise !

Revelații epistolare

xandru cel Mare și Sibille sau Skinder și Ero-tocritul. Schimbul de idei se extinde și de la statul cerut colegului mai tînr pentru o ediție în pregătire Anton Pann. Gaster trece la amintiri și se destăinuie prietenese lui Cartojan. El nu evocă personaje cu nume intrate repede în ultare, ci vorbește de Creangă, Caragiale, de Hașdeu, cu ierurile lui neprevăzute, de Eminescu. Amintirile despre Eminescu sînt de excepție: „Eu i-am făcut cunoștință la una din seratele literare de la Titu Maiorescu, unde se citeau poeziile lui, adică cele republicate încă, și așa ne-am împrietenit. Și după aceea veneam adesea la dînsul acasă, el se odăia într-un hotel sau han, peste drum de Grădina Episcopiei, unde este acum Ateneul Român”. Poetul citea slova veche a manuscrisurilor românești, dar prefera să-l asculte pe Gaster, „el care stătea, fatol-țo-deauna, ea și cum ar fi vînd și ar urma, cu ochii, gîndurile îndepărtate și verbid alene, cum îi era obiceiul, imi spunea „Hai să vedem ce serie !”... Cînd îi plăcea vreo frază, imi spunea „Ia mai citește o dată, că tare imi place ” sau „Știi că zice bine ” și, din cînd în cînd, lua cîte o fîtușă de pe masă și o apă sau o frază sau un cuvînt care îi plăcea mai mult. Nu mă

Desene de Marian Avramescu

Urmare din pag. 1

intregește pe nesimțite, parcugînd filele acestui volum de epistole. Virgiliu Florea aduce tot timpul completări bine venite din alte scrisori sau manuscrise, în special din autobiografia lui Gaster. Afectiunea savantului este evidentă și un splendid cuvînt ne redă parcă sintetic întregul interes, plin de căldură, al specialistului ajuns dincolo de Căminul Mîneci, atînci cînd îl anunță pe Cartojan, la 13 februarie 1936, că un important lot de manuscrise românești a plecat din casa lui pentru a poposi în Biblioteca Academiei Române de la București: „Nu pot să făgăduiesc că m-am despărțit foarte greu de această comoră, și înșă că ea va fi bine venită în țară și că mai ales Dta și studenții care lucrează cu Dta se vor folosi, din belșug, de acest material atît de bogat, mai ales în literatură populară. Sărăcia mea acum devine bogăția țării!”

Correspondența cu Nicolae Cartojan începe în 1910 și se continuă pînă la dispariția savantului. Prietel înnoștrii ei îl oferă studiul, devenit apoi clasic, al lui Cartojan despre Alexandria în literatură românească; cei doi specialiști vor continua să-și transmită informații, să se corecteze reciproc, cu amabilitate, să-și împărtășească concluziile unor cercetări stăruitoare despre cărțile populare. Cititorul vede cum se perindă dînt-o cameră de lucru într-alta Ale-

luculoasă antiteză necesară s-a tîne spre hugoliana armonie a contrariilor profitîndu-se la maximum de legea corespondențelor și complementarităților dar mai ales de suprapunerea planului realității cu cel al ficțiunii, desacralizînd și resacralizînd iar, poezia în prozismul și persiflînd în ludramaticul. Această dublă focalizare emoțională în două registre contrarii, alternanți aproape simultan, amestec de suav și grotesc, de iluzia și adevăr a Jalonat și valerita celor doi protagoniști, Valeria Secu și George Visu. Ea, purtînd pe chip nostalgia putredă, pierdute și-n suflet sentimentul tragic al maculiării iremediabile, exercită cu farmecul înconfundabil fascinația malavivă a eroinei. Dar și perorează cu patimășă convingere despre condiția artei. El, așînd inocență compasune pentru strălucitoarea vic-timă a vicțiului, impresionează cînd re-fuză să înțelegă compromisul inevita-bil, cînd își manifestă disprețul pentru presupusa trădare și apoi respectul pentru sacrificiul sublim din dragoste. Cînd sigmatizează falsa virtute, în-fătușă lipsă de scrupul, nimicnicia su-fletească, absența omeliei. Delăsarea împușcă continuu ajunge uneori pînă la fină parodie, înșă căldura uma-nă atînge și culmile vibrației lirice, sentimentale. Simultaneitatea acțiunii desfășurată în dublă direcție sincronice potrivă întui în drama respectivă, dar și în marasmul social, suscită un acut interes, spectatorul fiind invitat să re-trăiască povestea unei nefericite iubiri, dar și să reflecteze. Implicîndu-se astfel în generosul act de cultură al echi-peii Teatrului Mic.

Indoiesc, că pe urmă, aș fi putut spor să le găseșc în poeziile sau scrierile lui”. Prezența vechiului scris românesc în opera marelui poet este surprinsă cu perspicacitate de specialist și mărturisirea vine să completeze imaginea noastră despre poetul care a dat noi valențe creației orale, dar în egală măsură și scriutului vechi românesc. Virgiliu Florea reface, de altfel, itinerariul manuscrisurilor care de la poet au trecut la Gaster și prin Titu Maiorescu în fon-dul de la Biblioteca Academiei. Amintirile despre Eminescu sînt mai nume-roase în autobiografia lui Gaster. Things that were, text care, cu siguranță, cuprinde multe lucruri noi despre viața culturală din România de la sfîrșitul secolului trecut. „Am devenit foarte iutim cu Eminescu și i-am vizitat adesea. El a fost, pentru un timp, redactor al ziarului conservator „Timpul” și imi amintesc încă pe care îl fusese dată lină grajdărie, ale lui Brăncoveanu cred, undeva în strada numită acum Calea Victoriei. Acolo stătea după-amiezi, în huzoțitoarea arșiță a zilelor de vară. Cînd toată lumea era plecată, așteptînd să i se aducă ce-rea și fîtușă de pe masă și o apă sau o frază că eram acolo cu Slavici —, cînd a fost adus

teatru

Cameliile de altădată

Arta e divină: crează sau ren-șiv! Lansată de Alexandre Dumas-vit în 1852 (odată cu publicarea piesei La Dame aux Camélias după romanul omonim de voga nepieritoare scris în anul de grație 1848), această butadă este repusă astăzi în circulație de tru-paul teatrului care și-a propus în pro-gramatic să se dedice valorilor dra-maturgice secolului XX, dar nu și re-fuză incursiuni și în timpuri mai îndepărtate cu scopul declarat de a reac-tualiza eterne adevăruri. Plecînd de la un prezent (orice mit ascunde o con-știință existențială) universal valabilă, dar care dețiază din chiar perioada investigată, cu minuție de analist și har de orfever, Cătălina Buzoianu a întreprins o serioasă muncă de arheo-logic soldată cu un original scenariu lu-crat în maniera decantării și redimen-sionării faptului brut, extrem de mo-dern cîntărea, desigur conceput în pa-rametria tardivului romantism al mo-mentului (răscură a revoluțiilor nu numai sociale, ci și estetice). Propu-nîndu-și inițial să explice un succes mereu recidivat, autorea-rogătoare a ajuns în cele din urmă la o sen-sibilită radiografică ce redă cu mi-nimum de mijloace atmosferă și clima-tul unei societăți, a unei mentalități tarată de odioasă ipocrizie și desărtă vanitate, reconfirmînd indirect virtu-

muzică

„Columna modală”

Columna modală de Theodor Grigoriu, ciclu de lucrări pentru pian orga-nizat bînar (în genul formei preludiu — fugă), se anunță a fi unul dintre pilonii literaturii pianistice contem-porane. Spun „se anunță” pentru că, din titlul piesei se poate vedea limpede, muzica are o structură mo-dulară permițîndu-i, în genul Colo-anei de la Tîrgu-Jiu de Brăncuși, o prelungire nelimitată. Pentru a deli-mita originalitatea lucrării, să plecăm mai întîi, de la datele neutre ale partiturii. Iată mai întîi titlurile pie-selor constituite: Cautelul I cuprinde Cantus planus (ciment) și Polifonia (I) din clopote, Sentimento (I) și Polifonia (II). Imposibile continue și In-venzione col eferofonia (I) ; Cautelul al II-lea cuprinde Intonazioni Pian e Forte și Polifonia (III) — Pascaglia del silenzio, Gioco antifonico și Etero-fonia. Melopica marina (IV) bucoica. Fantasia și Polifonia (IV) bucoica. Lectura titlurilor arată organizarea bînară în sensul alăturării, la nivel de „cuplu”, a unei muzici relativ ille-berbe cu o altă muzică construită pe baze eminentone polifonice. Nicioda-tă, această ordine nu e inversată ;

scriitura muzicală la fel cum hetero-fonia poate (aici efectiv) „deturna” atenția de la ceea ce se expune melo-dic spre modalitatea (originală aici) de expunere. „Investigație în eșosul muzi-cii românești” își subintitulează autorul lucrarea. Bineînțeles, prelînd rețere ale muzicii noastre populare și culte, se poate detecta o intenționalitate coerentă dirlijată și, foarte important, perceptibilă în sală. Interesul mi se pare a fi însă sporit într-o direcție prospectivă. Insist aici asupra concep-tului de formă introducînd o lămurire paranteză : se vorbește catego-ric de forma de sonată cu nuante monovalente. Cred însă că această unilateralitate trebuie nuantată ast-fel : trebuie vorbit de diverse „ipuri de forme de sonată în funcție de re-lațiile intratematiche și intersemen-tale. Forma e mai mult decît un ca-dru ; ea cuprinde și modalitatea de expunere. „Investigație în eșosul muzi-cii românești” are în vedere în max-i-ma claritate (forma e deci pretext pentru expunerea unor idei melodice) pînă la travaliul subtil asupra mate-rialului sonor, care aruncă „indolei” asupra înșăi structurii acestui con-venții arhitectonice. La fel și în Co-lumna modală ; ar fi simplist de vorbit aici de o formă bînară diho-tomică. Binaritatea aparține aspectu-lui structural ; semnatic, expresiv privit înșă, forma se revendică com-plex de la un mod de gîndire elastic, punînd sub semnul întrebării (autore-forențialitate), înșăși datele de pornire.

Viorel Crețu

Irina Coroiu

FANTASTICUL, DIMENSIUNE
A „PROZEI SCURTE“ ROMĂNEȘTI
VASILE
VOICULESCU
II. Omul și celelalte viețuitoare
ale pământului (7)

Desen de
Dragos Morarescu

„Răminea acum
ca duhul și țărâ
taurului să fie tre
cute aievea într-un
duh al adevărat.”
Convins deci de
eficacitatea jocului
ritualic menit a
capta duhul și
puterea miticului
„Căciulă-mpietită”,
le vrăjitor, trece
de îndată la fap
ta. Cel de al doile
episod fanta
stic al povestir
ii, în relația lui
autonomie narati
vă, își asumă cu
aceeași nedemni
tate naturala pro
fuziunea datelor
inscrise în „ace
storiale pastorale. Sim
bolistica baladese
a demersului epic face impact cu starea de
lucru reală, neclintită și necruțătoare în obiectivitatea ei fenomenală. Dramatismul hiperic
cărui îl cade victimă marele vrăjitor zovăre
te din acest impact esențial antinomic, pe care
eroul încapacitatea sa nu acceptă să opere
parație cu situația din povestire. În mijlocul
lupilor, imposibilitatea de a se stabili comuni
carea adevărată între om și celelalte viețuito
are ale pământului are drept cauză imprejura
rea că, din necesități strict programatice, cel
dintii, omul, simulează, prin provocări magice,
deliberat, modul de existență ancestral-mitic.
Cu alte cuvinte, eul arhetipal, în cazul lui
Căciulă-mpietită, nu mai prezintă o structură
caracteristică prin ingenuitatea ei primordiale,
precum în cazul Luparului. Intenționat a face
figura vrăjitorului la profesie într-un context
în care amintirea mitic-arhetipală a vieții
păstorești este adusă în actualitate prin recurs
la artificul magic, eroul se lovește de „mu
tenția” celui mai volinc dintre tauri, ales spre
a înfrunta simulacrul ursului („Indată, la sur
gământura de jos a văii, unde măsura abia
clivă pași largi, moșul înfipse la tureala un
par, pe care înfășurase mai dinainte blana de
urs, cu coiful căpătinei în virful tepei și la bele
lăbărțate pe două crăcane întinse amenințând
spre picul vitelor incrementate”). Oricât de is
cusit vrăjitor este, Căciulă-mpietită se înșală
în așteptările sale, căci arma sa secretă în
ordine magică, spre deosebire de Lupar, nu o
constituie gesturile de persuasiune afectivă,
capabile a institui modul de comunicare gene
zică dintre regnul uman și cel animal. În ultimă
instanță, bătrînul vrăjitor se arată a fi un im
postor de o speță aparte, de vreme ce decurge
la o asemenea înșelătorie. Iată de ce, chiar și
în situația limită în care se găsește, ca spărtor
al celor șapte vaci („Ca să treacă jos, la ad
post, la mincare, ele trebuiau să înfrunte
ursul care le zăgăzua drumul spre țără”),
taurul nu dă curs „programului” magic pus la
cale de Căciulă-mpietită. În acest punct, sug
estia fantastică rezidă în ideea că taurul „în
telega” simțului și că drept al mare, trează
sistematic jocul ce l se propune. Așa se face
că încercările disperate ale bătrînului de a-l
determina să se „lupte” cu simulacrul ursului
rămân fără rezultat, în ciuda situațiilor, așa
zicând, dilematice, în care se află. „Unchiul
atragă la alie simțului, loc în gura văii în
cepură să răsună neputea provocării. Vrăciul
șinea între gumele o putnică astupată cu o
piele înălnă peste gură, în care s-a infipt un
moț de soadă de cal. Cînd omul trecea dege
tele unea peste smocul flăcăos, putnică scoa
țea muget tîngos de vîșle, făcîndu-să ura
balăios de buhai, după cum o minăuă
mestera. Vacile, ciulite, se sculară. Taurul
înșinat puțin, întinse grumazul, ascultă cu ochii
la momia neclintită și se întoarce pe loc.
Pricipeuse amăgale. Nu se prindea de el glu
ma”. Sau: „Acesta — taurul, n.n. — nu
prima provocarea. Și-a căutat și-a mori.
Buhaiul scoase iar rîcnetul de lupă, își spori
furile răcînd pietre, își zburli coama, clînă
cornelile, își zvrili pe spate coada mitinoasă.
Momia răminea, înainte, teapănă. Așa de
cîteva ori. Taurul, nebulit, se întoarce la vacile
și se puse de-acumzeșul lor, de veghe.
Nimic nu-l mai pînă. Iată numai gata și
soațele de sub paza lui. Să vie vrăjmașul
la el.”

Departa de a se resemna, bătrînul Căciulă-mpietită recurge la ultima soluție ce-l mai
sta la îndemînă, dar care, dată fiind dubla ei
eficacitate, biologică și magică, trebuie neapărat
rădă dea vrăjitorului. Bătrînul, înțelegînd
de-atîta zberet trebuia, după socoteala vrăjito
rului, să bea apa vrăjită, și să-l deștepte
viteja, să-i spulbera prudenta și să-l hotărăscă
la atac. Dacă se năpustea peste momie și o
cărmaia călcînd-o în picioare, taurul nu avea
să mai dea nicodată îndăgă, ori să zăgăzui
ursul adevărat în lea în cale. Se va nă
pusti în el fără teamă. E legea neclintită a
vrăjii”. Dezamăgirea bătrînului, de data acas
ta, este însă cumplită. Statutul lui de mare
vrăjitor este pur și simplu sfidat de neînțel
gătorul taur, care, prin reacția lui, pare că
totul în decizie, manifestînd, totodată, un
mare dezgust: „Taurul înaintă cu pași cumpă
tati pînă la gura vas. Îl cercetă bănuitor, îl puf
zgomotos, apoi povirni gîul vinjos, ca și cum
ar bea, și cu colțul unui corn îl zvrili dintr-o
smucătură, de stînci. Doagele, puzderii, zbură
a cu niște fulgi în toate părțile, și zeama
ploaia din vîzduh în picături mari peste pie
tele arse, unde se zvîntă într-o clipă. Rămase
numai mîrosul greu, ațîțitor. Și taurul în
dărănic se mai și încurcă la vraci.”

Cel de al treilea și ultimul moment narativ
al povestirii împinge demonstrația pe care, pă
radoxal, am numi-o „simulacru”, în zona
paroxistică, în total, avem de-a face cu o
insolită tentativă de denunțare a ideii de
fantastic bazată pe convenția acceptată a jocu
lui magic. Punctul de vedere al autorului, în
subtext, este acela că între trăirea pleneră a
magicalului, adică exclusiv din unghiul eului
subconștient arhetipal (precum în Pescarul
Amin, Lăștrita sau în mijlocul lupilor), și pro
vocarea acestuia prin practici vrăjitoresci con
știentizate se întinde prăpastia inautenticului
în ordine existențială, implicit, în ordine fan
tastică. Ceea ce întreprinde ultimul Bervevil
în decursul celor două momente narative an
terioare nu exprimă, în acest sens, un unic și
de aceea autentic mod de viață, ci o pe cit
de spectaculoasă tot pe atît de searbădă „lîte
raturizare” a miticului. Acesta fiind adevărul,
evident că stăruirea eroului în interogația față
de sine („Gresise ceva?”, „Sărise o dată?”,
„Călcasă vreo rînduială?”, „Se abătuse de la
vreo îndatorire?”), este superfluă. Nu rigorea
lui profesională este în suferință, ci faptul
că această însușire, în chip ciudat, îl interzice
accesul la darul vrăjitoresc al înaintașilor, care,
avînd în vedere contextul vieții primordiale
pastorale cărora îi aparțineau, e de presupus,
nu făceau nici o deosebire între știință și pra
ctica lor șamanică. Logic, criza de identitate
autentică vrăjitorescă a lui Căciulă-mpietită
atrage după sine decizia eroului demențiale. În
nebușeasca lui disperare, eroul nu ezită a-și
pune drept zălog propria-i ființă. „Se trezi.
Acum știa. Taurul magice vrea să sperietore.”
Și dacă în primă instanță, se mai agită de trul
cu un simulacru îmbrăncit blana fiarei, după
aceea, în paroxistica lui disperare, bătrînul
joacă totul pe cartea confruntării nemiloșice
cu taurul. „Nu cu fum, nici cu glas... ci cu mintea.”
Tipă de-a dreptul între coarnele buhaiului, fără
mijlocuri „într-o clipă”. Este ultima și fatală
eroare a lui Căciulă-mpietită: în loc să răs
pundă solicitărilor sale vrăjitoresci, taurul îl
spulberă de pe fața pământului. Sfrîșitul gro
tesc-tragic al eroului nu face decât să expli
citeze tema demitizantă fantastică a poveș
tii.

Nicolae Ciobanu

O istorie în imagini
a literaturii române
contemporane

Văzuta de
Ion Cucu

De la Focșani, poetul Liviu Ioan Stoiciu speră că
„memoria va reveni”

Romulus Cojocaru, autor al unui roman despre
„Ristea împărat”

Sergiu Adam și Romulus Vulpescu, într-un dialog despre „arte și meserii”

NUMELE POETULUI

Nicolae Sinești

Nicolae Sinești a devenit un nume de
referență în literatura română contemporană
prin poezia sa. Sinești este un poet românesc
și prezentă în cântecul
un Cuvînt înainte sensibil și delicat al poetului
Florin Mugur pe care îl transcrie: „Cade o
lacrimă pe celălalt taler al balanței — și ba
lanța se dezechilibrează. Pe un taler stau
singăciile, semnele unei emoționante ale
cătărilor care marchează începutul, cite-un
vers care și înalță aripile prea sus și le
coboară îndărătnic încercînd să zboare prin
materia dură a pământului. Pe celălalt taler,
o lacrimă — și balanța se dezechilibrează, și
balanța dobindește un alt echilibru, al risului.
Versurile poetului-muncitor Nicolae Sinești
sînt expresia unei înalte și nobile aspirații
spre poezie. Dragostea se doarește cîntec — și
unor devine cîntec, Dragostea de patrie, dră
gostea pentru semeni, dragostea pentru „Infla
Doamnă” căreia poetul, întors din bătaii, îi
inchină ofrandele, pentru Poezie, insufletește
pagina, o iluminează și-i dă putere. Două căi
se întinesc sub semnul major al dragostei:
una duce spre o poezie de meditație, neliniștită
și interogație (cele mai bune poeme din
volum mi se par cele ale întrebărilor cu un
răspuns amînat); cealaltă cale este cea a afir
mării decise, cu un accent retoric, a marilor
adevăruri ale zilei de azi. Poate că, în cele
din urmă, poetul va alege între cele două căi,
poate că le va părăsi pe amîndouă pentru a

Desen de Raoul Nicoară

„Dacă vrei să bucuri inima mamei tale, / dacă
vrei să-ți arăți recunoștința pentru nopțile ei
nedormite, / dacă vrei să faci ceva pentru cea
care te-a adus pe lume, / dacă înima ta te în
deamnă și iubeste, / nu trebuie să-ți dai mamei
nici bani, nici aur, nici vorbe frumoase. /
Ieși dimineața în zori, / pe cîmpul încă adorm
it / ia cu tine un pahar obișnuit / treci prin
trece flori și ciulinii, / apleacă-te și scutură
cea rece și limpede / scutur-o în paharul de
sticlă și umple-l două picături. / Și cînd paharul va
fi plin, / dă-l cu amîndouă minile mamei tale /
și el va preta cîl o noapte de nesomn a mamei
tale / din vremea cînd erai copil și, bolnav fiind,
cereai apă. / Paharul de rouă va răsplăti o
noapte din nesomnul mamei...”

Cezar Ivănescu

N.R. Manuscrisele trimise pentru această ru
brică nu se înnoapoză. Manuscrisele nedactilo
grafiate nu se citeșc.

REMEMORĂRI

Poveste din Gobi

Într-o dimineață strălucitoare și irea
lă, la marginea deșertului Gobi, as
teptam lingă cămilele ingenuunchiate
răsurul soarelui.
Aerul era rece, ca o mătăse moale și răco
roasă, nisitul usat și sîns mîscat de un vînt
nevăzut și nu departe de locul în care ne ori
răm se înălțau firave și zvelte tufinele unor
ciulinii cu înfățișare violetă.
Prietenul meu, poetul D.G., mi-a făcut semn
îndemîndu-mă să privesc cu atenție.
Mi-l de diamante strălucitoare — roua nopții
prelinsă din cer — scîlpeau în virful subțire al
tebilor transparenti.
Și în vreme ce soarele se înălța cuprînzînd
tot orizontul cu sfera lui incandescentă, orbin
du-ne deodată, poetul născut la marginea de
șertului mi-a povestit o splendidă aleeorie.

Mircea Micu

PLECĂCIUNE

Înșurirea începea a unei mari doamne
în societatea românească era de a
fi discretă și nobilă — ca o un
bă, și precisă — în originalitate —
ca un parfum. Nimic căutat, nimic snob, nimic
epatant, marea marcă a unei asemenea perso
nalități era ascunderea blazonului pînă la ano
nimia în schimbul unei iradiatii de spirit.
Nerezitată, optimistă și candoare, nu știu unde
și prin ce alchimii s-a elaborat o asemenea
roză, nu știu ce arome au adăugat Constantin
Popolul, Parisul sau Roma, dar știu că dacă
ceva bun a fost într-o anumite lume, ceva ales,
ceva azi iremediabil pierdut se datorase unor
asemenea femei, fără de care orice lume e
carență.

Mă gîndesc în primul rînd la Valeria Sado
veanu. Cine n-a cunoscut-o direct nu poate
lua în întregime conturul geniului sadovean.
Coana Valeria a fost principalul personaj fe
minin al operei conului Mihail, cum Saschia la
Kerbrant, precum Laura la Petrarca. Istori
cii literare ne pot contrazice, coana Valeria a
intrat tîrziu în opera de viață a maestrului.
E adevărat, dar ea a pîșit pe acest culoar
exact pe dimensiunea ușii principale, excluzînd
prin pregnanța ei orice altă umbră — și a in
trat gata măiestrită, ca o statuie care iese din
marionetă singură. Dacă Sadoveanu este un fa
lor al spiritului românesc — și este — apoi el
este și prin sau mai ales prin tipul de femeie
pe care l-a creat, ca Dumnezeu pe Eva din
coasta lui Adam. Coana Valeria a ieșit direct
din Coasta Acestui Adam al spiritului nostru,
și ea a cunoscut măreția tăcerii și cîntecul crea
ției și cîntecul îngăduirii și cîntecul umbră în
fața Doamnei Sadoveanu mă plecăm de la dis
tanță, înainte de a-i sîrtațuț mîna, necutezînd
să dau bună ziua Muntelui în preajma căruia
cu toți ne aflăm fără a-i cînta zilnic psalmi.

Dar după stingerea Maestrului într-o zi, din
tr-o primăvară amară de gheață, cînd eram
marionetă și singurătate și revărsări care se
abătuseră peste țară, am scris un articol cu
titlul „Să nu uităm Moldova!” Am primit
atunci cîteva rînduri de la Doamna Sadoveanu,
cărora i se pare, citind acel articol, că de
zastrul din Moldova atîngea și memoria conului
Mihail. Să nu jăsam să se scufunde Moldova!”
mi-a spus apoi și pe urmă, după un timp, într-o
seară, mi-a citit din poemele lui Sadoveanu și
m-a lăsat să contemplosu slova lui înedită. Vor
bea ca despre cîteva dintr-un alt ev. azeam
povesti din era veche, în care povestitoarea nu
se împlica, așa cum nu se împlica naratorii
antici, care face să treacă prin ei și peste o
tradiție. La sfrîșitul acestor seri de istorisiri
îi venea s-o întreb: „Doamnă, l-ați cunos
cut pe Sadoveanu?” Obiectivitatea aceasta de
săvîrșită mergea pînă la stîlul indirect pro
tocol al adresei: pentru doamna Valeria,
Mihail Sadoveanu era nicăieri mai mult și nici
mai puțin decît „Conu’ Mihail”.

Ce-a reprezentat această medalie Mihail
Valeria Sadoveanu? Numismații spiritului ne-o

vor spune, cînd vor izbuti să descifreze chipu
rile în efigie, fără să le separe pe unul de
celălalt și nici așezînd pe cel revers — acesta
fiind opera. Vai, cum a ris o dată Coana
Valeria, povestindu-mi cum unul dintre edi
torii noștri, încă vi și prosperi, i-a comunicat
la un an după moartea Maestrului, că editura
pe care o conducea nu intenționa să reediteze
nimic, nici un titlu din opera Titanului. „Știi,
i-a spus editorul, s-a cam abuzat de Sadove
anu. Între timp au mai apărut și alți scri
tori...” Doamna Valeria a zîmbit discret, atîcînd
cînd a primit această replică. A ris apoi din
trăit înima, atunci cînd mi-a reprodus replica
aceasta. Nu-mi amintesc, Sadoveanu așteptînd. Îl
așteptă și milenii următor, grăbiți-vă cu
cei alți.

Altădată mi-a spus despre o pagină a cuiva:
„— Aceasta i-ar fi plăcut lui Sadoveanu”. Acel
cineva s-a fisticit atît de tare încît ani în șir
nu-ma mai dădea să scrie de el. Un loc în plus.
Tot mie, vorbindu-mi despre buzul de vocabule
turi dintr-o altă pagină, a unui alt autor, mi-a
spus: „Nu i-a plăcut lui Sadoveanu. Conu
Mihail admitea cruzimea, dar nu lexicală, la
el prima sugestia.”

M-am gîndit atunci la funcția sugestivului în
opera lui Sadoveanu dar și la valoarea de
emblemă a locurilor și oamenilor. Un loc în
care „nu s-a întîmplat nimic” un loc numit
Voldenice, sau Izvorul Alb, o țară care se află
„cîndol de negură”, un bărbat numit Nechifor
Căliman, o femeie numită Anuța, sau presvite
ra Olîmbada, sau coana Valeria.
În parcul de la Mogoșoala, unde coana Va
leria se plimba într-o toamnă, un scriitor
instalat de mult timp acolo, în numele rebelu
nii cîmpiei împotriva opresiunii Muntelui, acest
scriitor, de altfel mare, catadiceșca s-a n-o salute
pe doamna Sadoveanu, ba chiar s-a treacă pe
lîngă ea, înversnănt și zburlit. „De ce n-o
saluți?” l-a întrebă cineva. „Scumpul meu, a
răspuns, eu sînt mai scire decît Sadoveanu”. Din
nou, coana Valeria s-a bine dispus. Ațta doar
a spus: „— Putea s-o sugereze altfel”. În per
sonalitatea Doamnei Valeria prima sugestia,
finețea dar și accentul unei inteligente nemî
dore de sine, precum a argintului viu, o inte
ligență eficientă care-l copleșea pe împerturbabil
cu un fel de iarbă fiercior, Cîneștețului înafailib,
care a fost Mihail Sadoveanu, posedea o armă
a defensivei, numită Coana Valeria. Conul
Mihail nu era acasă de foarte multe ori, ori nu
răspundea, ori țacea, ori domnea, ori prescria,
ori scria, ori minca și bea, dar nu oricum. El
precum un zîmbet și un zîmbet și un zîmbet și
unei nevăstuici serpuind printre țerbi. Cînd
zîmbul a dispărut în codrul de întineric al
muntelui numit vespnicie țaina tăcerii s-a pă
strat, sporind enigma sadoveană, care a de
venit monumentală.

Încît îmi stă pe limbă întrebarea: „— Doamnă, l-ați cunoscut pe Sadoveanu?”
Paul Anghel

Mitologia Baaadului

Urmare din pag. a 3-a

Ar fi convențional să spunem că poetul în
prumă felul de a se roști / a se zice al unei
misterioase spiritualități și pomenilor. Un loc
direct și natural acest fond de metafizică ab
strusă în cele mai nuanțate din articulațiile sin
tagmatice și alteritatea paradigmatică a ritualu
rilor, celebrațiilor, eșurilor, adică a tot ceea
ce exprimă modul poporan specific unei spiri
tualități manifeste, existențiale, de o tradiție
pregnantă. În acest fel poetul devine rapsodul
autentic, alesul inspirației, modul de aducțiune
și difuzare al unei ortogenze spiritual-po
porane, de expresie gnomică și figurative esen
țializată, de la practici și ritualuri magic-oculte
la spiritul arhetipal-obscure al bocetelor, descî
ntecelor doinei și baladescului (acestea din urmă
ca figur) mai generale ale ethosului sapiențial
și logosului poporan-reflexiv.)

Dar mai înțit este memorabil felul în care
poetul toarnă și un grav lirism personal, con
fesiiv, de „jelanie” profesional-intimistă, în toa
te aceste elemente ale poeziei populare, apă
tate și tonuri crude, amintind de arhaicitatea
naivă și de elementaritatea vechi, illo tempore,
ce face căsă bună cu sinceritatea unui mod liric
de un personalism gnomic, interogațiv. Poetul
vorbește de „negreața de pu suflet”, de „urgie
și prăpăd”, de „Moarteamîndărețea”, de un
„trecit Bucureștii de negura” și „jalea” su
fletului, de alinare și înșinarea Doinei, un
tăvăș de petrecere, în sfrîșit de trupul-închilo
soare a Sufletului ori de pura esență a unui
giulgiu înrouat, alături de imaginea zeilor cu
fundată — „în nesățul de vecie” — într-o rugă
cîntec profundă. Peste o „negură” și „jalea”
de-a gîndi și de-a se exprima a spontanității
poporane, al cărei exponent este de astă dată
poetul. Întreg registrul tematic al biografiei sale
spirituale se regăsește în și se exprimă prin
acest inimitabil mod de existență și prin acas
ta logografie lirică poporană, de stirpe arhaică
imemorială.

Prin „țara latină”

Urmare din pag. 1

presupun o asemenea înfringere a dogmii,
lucru din subiectivitate, parvenire la orgoliului,
tact abstractă a categoriilor”. „Nevrednic ucenic
în meșteșugul vechilor maeștri / caut Calea,
Adevărul și Viața, / cîmplesc pietrele masive ale
zilelor ce mi-au rămas, / un chip se cuvine dă
lucru Intelepciunii, după / știința fericiților, cu
fața îngemănată; / o parte în / căldura reculege
rii-și aceluia, adînzîndu-mi / și cu sîrnela
ager alături, sarge fără venin, dar / tănit și liber
să cîntecul-în voce cele de jos / ogîndă a celor
de sus. Dreptății / se cere / apoi profilul înde
lung cizelat și sabia în mină / și nemincinoasa
balanță: Tăria se cade s-o fac / hotărîtă să-n
frunte soarță amără și oameni / geloși pe suava
ubire, necunoscută, ori nevoind / să recunoască
prețul ei aspru / numai prin chin / și răbdare
urrite-ș grelele canaturi ale porții / de aur. Cumpă
tărea, în fine, în veșmint auster, / chiar mo
dest, o lucrez, cu obraji fierciornici și gesturi
denne de o castă regină.” (Sfios ucenic). A
călătorie în acest sens a eutrier în forma tri
sonică istoric, acompaniat de senzații cunoscu
te, inscrie în cerea fapturnii. „Cu un palimpse
st seamănă unora aventuri lirică a lui Adrian
Popescu. Tesătura nouă de semne, constatări și
regie poetică a călătoriei și gravată pe tipare
sintactice știute. Orice senzație se întipărește pe
fibrile urmei recunoscutibile. Articulația, ea ră
mine lucrul cel mai semnificativ; de felul în
care impresiile se ordonează depinde tocmai
această imponderabilitate serafică, atît de evi
dentă. O sintaxă a impresiilor, ce ar putea fi
valabilă pentru multe poeme scrise de autorul
Umbrel, poate fi desprinsă în Călător în Trina
ria. Străbătura Siciliei (Otin în forma tri
sonicului / Degetul Demiturgului mult în apă
sărată / îi trează conturul în aerul clar”) e
căutare a „vetrelor unei Europe primare”; tot
odată, calea de pînătrunde senzitivă — de o
„senzualitate” vegetală — în miezul evenimen
tului istoric: „Într-o dimineață de duminică urci
colina / printre agave și maci, campanule și
gîmestre / de culoarea lămlilor, spre Madonna del
Alto; / în preajmă o clasă de copii: fete în
blugi și / băieți cu plete învăț năvălirea nor
mandă / chiar pe locul petrecerii sale. Anul o
mie. / În răcoarea celulelor, ca niște cosmonauți
/ în imponderabil, ca înaripatele harnice în
hexagon, / benedictini copiază cu sîrg din
Eusebiu / Ieronim, iar un împărat străin
ascultă, / într-o sală de consiliu, vestile iscoade
rii / sosite de la Palermo. / Peste opt sute de
ani un alt demitar ascultă / cu aceeași atenție
încordată vestile despre / un mucenic dînzărean,
locuind la locanda / cu fațada severă „Trina
ria”. După / deșertul hanguit / se culcă odă
cu stelele / dimineții, / are prietenii puțin, / tu
șeste cam mult, mîncîncă / frugal, mai cu seamă
fructe și pește cumpărat / direct din port. / Da,
s-a întîmplat de cîteva ori să nu-l pîtească. / Ar
mai fi ceva, qual’ cosa di strano, cînd pri

CONFABULE

Îți trimit doar astăzi de știre
că nu-ți am cerut nicodată nimic
vroiam pre-mulț să te doaresc ori
să nu te mai știu
dar ai plecat și a trebuit atunci să plec
și eu

gîndindu-mă la alteceva
ca un soldat între două războaie
fără să știu cînd voi fi lovit de întiul
glonte.

Iulian Neacșu

SLAVCO ALMAJAN

R. S. F. IUGOSLAVIA

Poarta zăpezii

Au scos cuțitul cel mare
Au aprins focul și au deschis cartea
Porcul dormea dus

E nefirește să tăiem porcul ațit de dimineață
A spus cel ieșit din cerc
Mai bine să ne odihnim

Timpul trecea cu lentia lui gigantică
Incepuse să ningă și zăpada să crească
Atunci visez unul cu pălărie
Mai bine ar fi să plecăm la vinat

Ideea era adevărată și înspăimântătoare
Și unul cite unul uitară porcul și cuțitul
Dar nu găsiră poarta zăpezii

Ningea odată în Banat

A căzut o aripă
Din privirea mea lungă
Pe frunte aburite și obosite
Și din aripă amintirea a ieșit și m-a sărutat
De atunci a început să ningă-n mine
Cu fulgi mari și grei
Cum ningea odată în Banat

Nu ningea mi-ai spus
Totul este o închipuire
Cu noi erau cuvintul și mărlul său pietrificat
Azi pe bulevardul trec
Și doar visez că ningea
Cum ningea odată în Banat

Deschide astăzi seară fereastra neadormită
Ai să vezi venind un nor cu fulgi liliacii
Copaci-n strada noastră se vor legăna rimat
Se va mira lumea și vintul dezechilibrat
Iar numai tu vei ști că ningea
Cum ningea odată în Banat

Acum e toamnă lividă și țirzie
Fantastic coborând din fructe și din vise
Cu sunet și cu foc necesar
Și altul se gîndește azi la tine
Și-n alte părți începe a ningea
Cu fulgi mari și grei ca în Banat

Nu punem pisica în sac

Nu-ți mai spun nimic
Plouă Se închid geamurile
Pisica își spală visitele

Setea de cuvint își scoate capul
Capul de cobră Capul de reînnoțire
Nu atacă Privește doar

Totul e simplu Orasul luminat
Ne uităm unul în urechea celuilalt
Fără să punem pisica în sac

Se vede soneria
Vin cei care se arată la ore nepotrivite

Fructul și focul

Ne concentram
Eram scufiți de întrebări și de răspunsuri
Ea era vama și mijlocul
Așez și asemănarea
Am plecat de la început și mergeam spre sfîrșit

Cobori și zise
Eu simt fructul și focul și intenția
Și simt adevărul cum urcă în oase și-n sînge
Cum mă preschimbam în piatră și-n lărbă
Și-n lup și-n praf și eram neapăsător și laudat

Primejdia

Iată deci situația în care mă aflu
Ea e frumoasă Se mișcă Zîmbește
Nu ne cunoaștem Îl cunoaștem pe K.

Imi modifică atenția Mă simt încordat
Profesorul Faust plătește Se ridică
Ea rămîne literatura de viitor
Repet în sinea mea
Numai să nu plece
Numai să nu plece

Nici Viespea

Nu ne mai putem înțelege
Castanii Cărbunul Amfora
Totul se frunze Motivul ploii

Cine ne mai poate împăca
Șarpele Apa Insoamna

Nimeni nu ne mai cunoaște
Caritatele în carne de miel au intrat
Funcționația pierdută între hirtii

Iată ce am ajuns
Nici cîinii nu ne lastră
Nici viespea nu ne vrea

Tropisme

De văd venind calul și corbul serii
Duminica recă a mirării

Se aude ceasul de atingere și dor
Apa înghițată gîndind la izvor

Vintul din rimă și miezul de măr
Cuvintul și gheața pătrund spre adevăr

Animalul se mișcă cu umbră omenească
Ar vrea și umbra un animal să nască

A rămas căscatul fără nume și sete
Tropismele toate rămas-au perete

Iarba și fulgerul trezindu-se împreună
Vor alina plăcia violată de furtună
Va fi posibil să ne întrebăm
Prin întrebare să trecem și să visăm

Profil dublu

Ochii tăi mirați trebuie să-l punem în vers
De ce chiar în vers
Pentru că versul n-are trup și n-are casă
Vederea trebuie să se scrijine pe ceva fără
Și fără casă

Miinile tale întinse trebuie să le aducem spre surpriză
De ce spre surpriză
De ce spre surpriză
Pentru că și surpriza este un lob de vers

Tu întreagă trebuie să fii adus în fața cunoașterii
De ce chiar în fața acestui profil dublu
Pentru că ea este în ochii tăi mirați
Și-n miinile tale întinse
Și numai în vers aceste hipersemne pot fi
oprite din mers

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN LUME

impegno80

Revista „Impegno 80” scoasă în Sicilia de poetul Rolando Certà continuă să acorde atenție culturii și literaturii române. Ultimul număr al acestei elegante reviste de poezie, tipărite în studiu al regretatului poet italianista Eia Boeriu despre poezii siciliene, ca și o scrisoare a poetului Ioan Alexandru către scriitorii sicilieni cu care un grup de scriitori români s-a întâlnit în 1982 la Mazara del Valo. În același număr, sint prezent și poezii Marlin Minciu și Eugen Dorcescu în traducerea Florică Bălteanu. Aceiași număr al revistei care însoțește „amagare”, reproduce fotografiile ale scriitorilor români și militează pentru o mai bună cunoaștere a culturilor, literaturilor și poezioarelor legate de Mediterana.

La răscruce de imperii, într-o epocă de tranziție

Predelecția istoricilor români pentru relațiile internaționale nu e de dată recentă. Kogălniceanu își motivează sinteza de acum aproape un secol și jumătate prin imperativul cunoașterii noastre în afară, acolo unde țările române continuau să fie încă puțin cunoscute. Un complex, s-a spus, s-a pus la baza acestei predelecții, care de atunci s-a devenit o trăsătură distinctivă, poate cea mai caracteristică, pentru istoriografia noastră. Astăzi încă ea se poate recunoaște în oricare din centrele academice unde s-au încheșat nuclee de cercetare și în activitatea operativă a unor oameni de știință. Veniamin Ciobanu face parte dintre cercetătorii ajunși la deplină maturitate profesională, de la care ne vin „semnale” oarecum regulate. A publicat mai întâi un volum despre **Relațiile politice româno-polone între 1699 și 1848** (Ed. Academiei, 1980) și aproape concomitent un sondaj în același interes, **De la răscruce de imperii**, în care reținea și cu referință îndreptată spre un spațiu mai strict circumscriș: **Jurnal ieșean la sfîrșit de veac (1775-1840)**, ultima lucrare (Ed. Junimea, 1980) fiind prefată de călduros de Alexandru Dușu. S-a putut vedea atunci că autorul se preocupă nu numai de evenimentele, autenticitate, tonalitate și de stări de spirit, idei, mentalități, mai ales că sfîrșitul aceluia veac însemna și „năruirea” unei lumi, iar sentimentul de „răscruce” punea stăpînire pe spiritele mai avansate. A identifica într-o atare epocă „oameni și idei”, pornind nu atât de la texte literare, cât de la mulțimea strilor risipite în documente diplomatice, note de călătorie etc., e un demers dintre cele mai utile și autorul l-a inițiat pornind de la convingerea, lesne de presupus, că istoria trebuie să raporteze, în cele din urmă, un contur global.

Specialist în relații internaționale din evul mediu și epoca modernă, Veniamin Ciobanu ne-a oferit de curînd alte două volume, ambele în limba franceză. Este, desigur, textul cel mai încheșat și fluent din punct de vedere științific și istoric arată că stie să facă din erudiție un instrument al naratiunii demonstrative. O informație bogată, nouă în sine sau prin raportare la context și relevantă prin unghiul anchetei, îl asigură, așa-zicînd, partea materială. Restul vine din exercițiul metodei, din pasiunea autorului pentru restituirea fidelă, din conștiința lui de a lega faptele și a construi, pe seama lor, un edificiu coerent și verosimil. Cum ne previne singur, nouă sondaj **La granița a trei imperii** continuă adevărul și ca formula. Atenția istoricului se îndreaptă acum mai ales spre războiul teritorial săvîrșit de habsburgi, pe seama Moldovei, la 1775. Marea nedreptate se prelungește din spațiul ei geopolitic într-o dramă individuală, aceea a asasinării voievoedului Grigore Ghica. Amîndouă au fost puse în lumină cu știință și talent. O scriitură alertă, cu apel la mărturiile epocii, unele aduse inițial în discuție, textul este agresiv și așezat, ceea ce înseamnă că Veniamin Ciobanu a ajuns să împace exigențele științei cu nevoia de a găsi o formulă convenabilă de expresie. Ultimele lui cărți, aparute într-o cadență neașteptată, conturează mai limpede un program de viitoare cercetări, ale cărui rezultate vor se pot întrezări.

Al. Zub

Veniamin Ciobanu, **Relațiile politice româno-polone între 1699 și 1848**, București, Ed. Academiei, 1980, 238 p.; **Jurnal ieșean la sfîrșit de veac (1775-1840)**, Iași, Ed. Junimea, 1980, 176 p.; **Les principales roumaines et la politique européenne (1699-1813)**, Bucarest, Ed. Științifică și enciclopedică, 1984, 95 p.; **Les pays roumains au seuil du 18-eme siècle; Charles XII et les Roumains**, Bucarest, Ed. Științifică și enciclopedică, 1984, 173 p.; **La granița a trei imperii**, Iași, Ed. Junimea, 1985, 205 p.

SPORT

Meciul văzut de sus

adus cu japa la odihna forțată, aici, pe Căminul, într-o casă asezată cam în dreptul gleezei Buggerilor, vecin cu doi coniferi năpârții (trei conuri la două vechești semi-domestice și cabotine) și cu actorul astenic Ștefan Bănică (insul ride din plins și plînge din ris, de cînd Rapidul s-a întors în Giulești, de la Hunedoara, noaptea, printr-o tumburle din Ciurelu), uităsem că mai e și fotbal pe lume (cîl o mai fi) și că s-a făcut, pe neașteptate, de 28 august, ziua randevuului cu trimisii țării celor douăsprezece mii de lacuri (unse mii nouă sute paispe lei mai bifat eu, cu Băieșu, pe degete, acum zece ani, din avion), băieți drăguți, blonzi, nimic de zis, (tot cu nume în „e”) și cu o neaștepănată poftă de „control” asupra gleezelor românești. (Vom reveni asupra ideii). Cînd, înainte de a mă așeza în fața televizorului, formația propusă de Lucescu, mi-a trecut o pală de viscol prin urechea dreaptă, iar Red-mie, bravul ester, nichidul egalat, al galelor din careul mic și mare? Iar Klein, umbra cu profil de efeb a unui mijlocas al cărui loc îl uzurpă de alțiia anii? Iar Gabor, care va îmbrățiși probind un costum care-i vine, mereu, prea larg? Iar vechea trupă hunedoareană, născută într-o țică cenusie, de post? Nimic de la Șteava, sinura echipă cu stil european la ora de față, doar Iovan, parțial și al, prea puțin color. O să strigăți, desigur: dar Bôloni? Iardon! L-am uitat, dar știu de ce am făcut-o. Marele constructor și dirigitor al jocului „era pre cînd nu s-a văzut, azi îl cătam și nu e” (vorba unui „parodist”), ambia, lui fiind să-si încerce cît poate colegii din apărare, iar cînd nu-l mai ajută vîna — „făuria”, Mersi, Becaud! Adugați-l pe această listă înghețată și pe Mateuț, autor merituos al unui gol inscris printr-o insistență de fanatic, dar cam ațit, în nici un

REVISTA STRĂINĂ

● O REPREZENTANȚĂ a neo-clasicismului brazilian, care înseamnă o reînnoțire a lirismului muzicalității și al armoniilor închise în formele fixe, poate fi considerată Regina Maria Gurgel Maud, autăre a unei recente culguri antologice (care însumează majoritatea creațiilor acestei poete), aparută la Sao Paulo, la ed. Edicon, sub titlul „Versos diversos”. Autărea este originară din Frajuba, o localitate din statul Minas Gerais, și a trăit multă vreme în mediul literaturii paulistice, adică de la Sao Paulo, înainte de a se întoarce în patria natală, devenind scriitoare „mineiro” (cum sint denumiți cei originari din Minas Gerais). „Versos diversos”, culegerea ei de acum, adună ațit poezii cît și reflecții dedicate celor mai diferite teme, între care acelea pastorale sint cele mai numeroase; componența feminină a creației acestei poete pare a fi considerabilă, deși ea nu urmează pașionatitatea de nară vitalistă a altor poeteșe latino-americane. Regina Maria Gurgel Maud a optat pentru cultivarea stărilor mai senine și a sentimentelor purificate pînă la conștientizarea unei estetice subiectivitate cu optica unui clasic, aducînd adică „eul” liric în condiția unei contemplații obiective. O anumită simplitate de extracție solară, dintr-o civilizație a echilibrului și stăpînute aceste versuri înfășurate în poeme lapidare, care cîntă „Laguna”, „Castelele de nisip”, „Dragostea pe care mi-am închipuit-o”.

● CENTENARIUL NĂȘTERII poetului Jules Supervielle, prietenul francez, un interesant eseu, aparut recent în ziarul parizian „Le Monde”, o recapitulare oportună a creației cunoscutului liric. Sint de reținut câteva observații care, în viziunea „post-modernului”, interpretat de unul drept un triumf al dezolării, au o valoare polemică — la echilibrul desolării și subconștientului — notată de Alain Bosquet, despre Supervielle și în imbrăul ideii lui Kafka, fără a subsuma din pricina lor... „a refuza, în sfîrșit, orice terorism” (ai stilurilor agresive și disolutive, în consecință, versuri înlocuite, care merită o mențiune).

● RECONȘTIȚURAREA mai apropiată de adevăr a vieții politice interbelice preocupă în chip susținut și alte culturi, unde analizele de reamen ori revelațiile de elemente parțiale se conștientizează în date de observare și de investigație istorică nemijlocită. Două contribuții recente ale cunoscutului sociolog și politolog portughez Alberto Pedrosa confirmă, pentru universul istoric al reconștiturii Portugaliei, că în perioada inițială este o cercetare, rezultată din colaborarea lui Alberto Pedrosa cu Antonio Ventura și studiul acuității antifasciste a lui Alexandre Vieira, un lider sindicalist lusitan și autor al cărui Autorul adus pe tema aceasta o însemnată cantitate de documente inedite, conștient în ceea ce privește datele biografice, dar în ceea ce privește izbutind să reconștie în doar o biografie dedicată unei cauze colective și un tablou al momentului politic foarte interesant și, după cum se pare, cu unele note de amănunțit, în noi. A doua contribuție este un opus al lui Alberto Pedrosa, aparut la Lisabona la sfîrșitul anului 1984 și care desăfușă a valoros examen al activității antifasciste și politice și a lui Raul Proença, a cărui epocă de maturitate începe tot în anii douăzeci, fiind contemporană cu activitatea antifascistă a lui Alexandre Vieira, cu asemenea cercetări, dintre care inițial (aceea despre Alexandre Vieira) a fost incunecată și cu un premiu, Alberto Pedrosa se dovedește unul dintre cei mai avizați și jurnalistici conștientizări antifasciste.

● UN EXEMPLU de „GAYA SCIENZA” ne oferă o recentă „istorie insolită a Londrei”, aparută în tranșețete la ed. France-Empire, tradusa bineînțeles din engleză. Autorul ei, Peter Bushnell, a făcut o colecție de curiozități și de conștientizări londoneze, care fac într-adevăr un număr considerabil de cititori să nu abandoneze lectura acestor palpante colecții de bizare anedote, apreciate și recent în „Le Monde” de către un jurnalist în linia Samuel Pepys și a doctorului Johnson. Așadar, știți că Brummell, un celebru dandy, își lustrua ghețele cu sampanie? Că un descendent al lui Horace Walpole s-a născut în casa nr. 21 Berkeley Street, într-o parțică de cărți de joc? Că autorul Kean a locuit opt ani de zile împreună cu o puma în rezidența lui din Clarges Street? Că o metresă a lui Charles II avea un pat din argint masiv? Acestea și multe altele, din categoria ațit de enigmatice și interesante, sunt în viziunea autorului citite în „istoria insolită a Londrei”, o colecție barocă (cu spirit și de birfă subtilă și de „stînjă veselă”), a lui Peter Bushnell. Un pandant românesc al acesteia, în ceea ce privește conștientizările, în admirabilele reconștituri istorice ale lui N. Văntănuș; ceea ce nu înseamnă, desigur, că o reconștitură a cotidianului românesc din alte vremi nu ar fi întotdeauna o îndetecție palpantă și necesară.

● PREMIATA CU „CORONA D'ALORO”, un premiu al Academiei Internaționale Pontzen, nota cunoscutului poezist lusitan Cristina Salgado, al cărui volum recent „Desconhecidos”, se adăugă unei opere bine cunoscute, a intrat în remanentul bibliotecii literare. „Este ceva secret, foarte profund”, o discretă a fluidității, a simfonia Natercia Freire, în „Diario de Noticias”; o poezie adevărată, conștientizată în „Diario de Noticias”, „constantul traieci al înțelegerii și neînțelegerii subconștientului său” — observă Guedes de Amorim, în „Seculele împănate”, „Școala temerară”, „delicate”, sint remarcate în „Diario de Lisboa”, de Alvaro Sampaio; poetizarea logică a stărilor evanescente sint în sfîrșit evadante în „Jurnalul de observații de către Fernando”, un volum care o repede privirea asupra „acestei poezii”, care reabilitează, între toate avangardismele acestui moment, o linie a liricii de notărie de esență spinozită, confirmă impresia că o linie a comentariilor critice libezoneze. Cristina Salgado practică un lirism al interogației, care reabilitează emoțional, umanizează privirea asupra lumii, fără a sentimentaliza într-o cîntă marile stări universale, solitudine, pasiunile pustitoare, misterioase respirării ale scrișului.

Revolta romancierului

doză sint, după opinia abatelui Brémond, direcțiile fundamentale ale prozei franceze („ses deux musiques”); cea care povestește (prose qui dis-coure) și proza care disecă. Arhetipul declarat al Rebelais și Voltaire își dispută cu vigoare egală emblema unui spirit de exemplară consistență. În descendență rebelaisiană, deci proză a discursului, este și opera lui Céline, „cazul” — se stie — greu de eludat al literaturii franceze de azi; însă o posteritate Céline mai fericită, e greu de presupus...

al morților... ca să vorbească apoi ceva mai blînd cu lucrurile... Curaj pentru tine singur!”

Fiind un revoltat, Céline nu propune soluții, aruncă perle. Un anarhism violent, descins din experiența primului război; de aceea autorul trebuie imaginat în tranșeele acestor războași și apoi în cele ale unei cauze pierdute, ce pare a fi cauza secolului douăzeci. Un ricaner disperat, căruia un binecunoscut titlu malrausian îi definește tipologia auctorială: **omul precar și literatura**. Opera lui Céline — un eseu atroce, furibund, despre precaritatea ființei.

Cu siguranță, avînd sansa de a vieții în veacul trecut, Céline ar fi fost un ironist spumos, aciculat în exces, un autor capricios de contes drôlétiques. Experiența acestui secol, care a agreat și ultragiagat alți condiția umană, revindulind-o plenar limitate fragile, îi oferă arealul propice pentru etalarea acelei „mauvaise conscience” de care pomeneste Roland Barthes, folosind-o însă cu o altă accepție.

O conștiință sumbră, exclamativă, ce prelungează cel de-al doilea masacr mondial; un preludiviu parabolic în care este invocată, imagistic, infernal sarcastic-grotesc al lui Hieronymus Bosch.

Spirit incomod, a rebours, Céline provoacă și „oripilații” frecvent lectorul comod printre-omouare neagră conștientă, un demonism netemperat din care descind viziuni infernale. Opera, afirmația lui Céline se construiește pe o negație ontologică lipsită de precedentă în literatura europeană. Nu e revoluționarul destructiv, ci revolutat continuu, confruntîndu-se cu moartea și complicită ei omniprezente. De aici, afirmațiile excesive:

„Ura adevărată urcă din străfunduri, din tinetele pierdută într-o truidă fără apărare. Te hrînești numai cu ură, dar ura continuă să existe mereu, tot mai multă ca să umpli o lume cu ea. Pămîntul cu morții și viii va muri mereu de ură, dînd la iveală numai ticăloșie.”

O revoltă ontică, alimentată de fragilitatea, subrețenia speciei umane; aici, nimic din sănătatea „umanistă” a marelui său predecesor din Renaștere.

Nășterea, existența constituie ofensele esențiale (Eile a tout fait pour me faire vivre — afirmă Ferdinand, din **Mort à crédit**, vorbind despre propria mamă — c'est naïtre qu'il n'aurait pas fallu); viziunea existentială sumbră pendulează între vehemența blasfemelor, a „tifei” generale, și o dispărare în care tandrețea „acără”, abia disimulată, iese uneori în întîmpinarea lumii, adică a dezolării lui ei: „Acum sint de față, în duhoarea necerzută de acără a morții proaspete... Dau în floare... Stau prin preajmă... Ne dau tiroale... Ne știu și le știm și noi de-acum... Și n-or să se mai dea duse niciodată... Trebuie să sting focul în odața porțată. Cui să scriu? Nu mai am pe nimeni. Nici o ființă care să culegă duos spiritul bun

Celebra oglîndă invocată în definiția stendhaliană a romanului are deci în cazul operii celinene un sens restrictiv, oglîndind doar „la fange des bourberies de la route”. Adică ceea ce se vede dinlăuntrul unui tranșeu, adică dinlăuntrul terorii.

Că marelui scriitor a fost asimilat de conștiința scriitorului român e un act firesc de cultură, iar una dintre cele mai elevate confirmări de acest gen le găsim în **Imposibila întoarcere**, zădărină. Marin Preda vede în Céline pe cel mai interesant scriitor al secolului douăzeci.

Grație traducerii celor două romane de referință (**Voyage au bout de la nuit** și **Mort à crédit**), Céline intră în conștiința unui public vast, căruia i se propune o lectură mai „incomodă”, dar acut problematică într-un timp asaltat de intencional unor conștiințe distructive. Traducerea celor două cărți echivalează astfel cu traducerea unei lecții crispate, de greu suportabil, dar obligatoriu Adevăr.

Problematicul lexice celinian, cu deconcentrate violente argotice, stilul de-sintaxat, dinamismul cînd ameliilor, cînd sincoapat, al textului implicau exigențe extreme pe care tactul și sigura intuiție a traducătoarei le-au rezolvat într-o manieră exemplară. Cît de numeroase ori pertinente, mai ales, au fost ecurile acestui travaliu mai mult decît meritoriu, și mai puțin important — în cazul de față.

A elogiu este acest — fie și tardiv — prilej truda și devotata competență a Mariei Ivănescu, care într-un timp record a oferit tiparului cele două versiuni românești Céline, însemnă a conștienta un efort de înaltă culturalitate.

Smaranda Cosmin

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef:
Nicolae Dan Frunțelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef
adjunct), Gheorghe Suciuc
(secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Școlii nr. 1, tel. 17 32 89
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 96
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC
CASA ȘTINTEI